

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY

Poslanecká sněmovna

2021

VIII. volební období

Pozměňovací návrh

Olgy Richterové

k návrhu poslanců Lucie Šafránkové, Tomia Okamury, Radima Fialy a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

(sněmovní tisk č. 652)

Návrh

V části první, čl. I se vkládají nové body X1 až X9 které znějí:

X1. V § 2 odst. 6 se na konci písmene d) slovo „nebo“ zrušuje, na konci písmene e) se tečka nahrazuje slovem „nebo“ a doplňuje se písmeno f), které zní:

„f) je osobou v bytové nouzi; bytovou nouzí se pro účely tohoto zákona rozumí stav nedostatku jistého, důstojného a přiměřeného bydlení, který osoba není schopna řešit vlastním přičiněním, nebo hrozba, že takový stav v dohledné době nastane.“.

X2. V § 37 písm. e) se za slova “odst. 6” vkládají slova “ písm. a) až e)”.

X3. V § 37 se na konci písmene e) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno f), které zní:

„f) v § 2 odst. 6 písm. f) se stanoví až do výše potřebné k účelu, ke kterému se dávka poskytuje. Součet dávek poskytnutých podle tohoto ustanovení nesmí v rámci kalendářního roku překročit desetinásobek životního minima jednotlivce.“.

X4. Na konci § 43 odst. 5 písm. c) se doplňuje věta, která zní: „Způsob výplaty využitím přímé úhrady výdaje nebo nákladu určí plátce dávky vždy pro výplatu mimořádné okamžité pomoci z důvodu uvedeného v § 2 odst. 6 písm. f).“.

X5. V § 50 se za slova „zdravotním stavu osob“ vkládají slova „, údaje o bytové nouzi“.

X6. V § 51 se za odstavce 3 vkládá odstavec 4 včetně poznámky pod čarou č. x, který zní:

„(4) Pokud byla dávka poskytnuta za účelem úhrady peněžité jistoty, že nájemce zaplatí nájemné a splní jiné povinnosti vyplývající z nájmu bytu, je pronajímatel povinen po skončení nájmu tuto dávku na výzvu orgánu pomoci v hmotné nouzi vrátit sníženou o částku, kterou si započtl, a zvýšenou o poskytnuté úroky^x. Započtl-li si pronajímatel částku k náhradě škody na bytu, doloží pronajímatel poškození bytu popisem stavu bytu, který byl nedílnou součástí nájemní smlouvy, a fotografickou dokumentací při skončení nájemního vztahu.“

^{x)} § 2254 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Odstavce 4 až 7 se označují jako odstavce 5 až 8.

X7. V § 51 odst. 5 se slova „1 až 3“ nahrazují slovy „1 až 4“.

X8. V § 51 odst. 7 se slova „1 až 4“ nahrazují slovy „1 až 5“.

X9. Na konci § 64 odst. 2 písm. a) se doplňují slova „, včetně posouzení bytové nouze“,

Odůvodnění

Obecná část

Podpora s úhradou jistoty (kauce) formou dávky mimořádná okamžitá pomoc (MOP) je efektivním a v praxi ověřeným nástrojem zabydlování domácností v bytové nouzi či bytovou nouzí ohrožených. Jde o osvědčenou pomoc při zabydlování rodin s dětmi i bezdětných domácností, včetně mladých lidí odcházejících z ústavní péče nebo osob po výkonu trestu, kteří jsou v péči sociálních kurátorů.

Z aktuální analýzy Odboru pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj České republiky vyplynulo, „že MOP na kauci je velmi účinným nástrojem pro řešení bytové situace domácností nacházejících se v substandardních typech bydlení. Po 12 měsících od přiznání dávky si standardní bydlení udrželo 85 % domácností. Po dalších 12 měsících tento podíl domácností sice poklesl, ovšem jen o 6 procentních bodů, takže po 24 měsících od přiznání dávky se podařilo vyřešit bezdomovectví u více jak tří čtvrtin domácností (79 %). [...] Z 1 800 příjemců dávky tedy zhruba 1 400 domácností bydlí v bytech po dobu alespoň dvou let. Tato dávka je efektivním a levným nástrojem pro ukončování bezdomovectví, je žádoucí, aby nedocházelo k dalšímu poklesu počtu přiznaných MOP, resp. aby se jejich počet v návaznosti na poptávku žadatelů navýšil.”¹

Podpora s úhradou jistoty formou MOP je méně nákladným nástrojem než alternativy Jedná se o výdaj pohybující se v rozmezí 10 až 30 tisíc Kč, ve srovnání s náklady na pořizování sociálních bytů, které jsou v řádech stovek tisíc Kč, v případě rekonstrukcí obecních bytů za účelem sociálního bydlení, a miliony Kč v případě odkupu či výstavby bytů.

Podpora s úhradou jistoty formou MOP je rychlým řešením bytové nouze. Umístění domácnosti do běžného tržního bydlení díky podpoře s úhradou jistoty formou MOP je mnohonásobně rychlejší než pořizování sociálních bytů (ať už formou výstavby, rekonstrukce nebo odkupu). Finanční pomoc s úhradou jistoty je proto součástí nástrojů na řešení bytové nouze také v zahraničí (např. v rámci programů vlády USA pro pomoc veteránům, jako součást politik bydlení v Anglii a Skotsku).

Přijetí návrhu přispěje k omezení byznysu s chudobou. Podpora s úhradou jistoty formou MOP již byla ověřena jako účinný nástroj pro to, jak dostat část obyvatel z ubytoven do běžného bydlení. Častější využívání podpory s úhradou jistoty formou MOP má reálný potenciál napomoci tomu, aby došlo ke snížení počtu domácností na ubytovnách, a omezit tak byznys s chudobou, který se dlouhodobě omezit nedaří. Jedním z nejvíce kritizovaných znaků byznysu s chudobou je vysoká výše nájmu, kterou chudé domácnosti platí v (obvykle nevhodných) bytech, jiných než obytných prostorech apod., které jsou zároveň dostupné i bez nutnosti uhradit jistotu při uzavření nájemní nebo obdobné smlouvy. Podpora při úhradě jistoty umožní domácnostem v bytové nouzi, které splní další podmínky, aby získaly standardní bydlení (tj. s nájmem odpovídajícím poloze a stavu bytu, jehož pronájem je spojen s úhradou jistoty).

¹ https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Tematicko-pruzevy-vyzkum_%C3%9Aasp%C4%9B%C5%A1nost-d%C3%A1vek-mimo%C5%99%C3%A1dn%C3%A9-okam%C5%BEit%C3%A9-pomoci-na-%C3%BAhradu-jistoty.pdf

Díky zabydlení domácností v bytech s pomocí MOP dojde ke snížení rizika závažných a pro veřejné rozpočty nákladných problémů spojených s vyloučením ze standardního bydlení. S přežíváním rodin v bytové nouzi (např. na ubytovnách) je spojena celá řada negativních jevů jako ohrožení dětí sociálně-patologickými jevy, nevhodné podmínky pro vzdělávání dětí, ale i vyšší riziko umístění dětí mimo rodinu. Ačkoli špatné bytové či majetkové poměry nemohou být samy o sobě důvodem pro návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) na odebrání dítěte z rodiny, nic nebrání tomu, aby rodiče v obtížné životní situaci z vlastní vůle a ve snaze zabezpečit své dítě umístili děti do státní péče (například do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc). Rovněž soud může nařídit odebrání dětí z rodiny, jejímž hlavním problémem je absence vyhovujícího bydlení, pokud jsou jako důvod umístění dětí do státní péče současně uvedeny další skutečnosti (jako např. nedostatečná péče rodičů). Ve výsledku je tak počet dětí, které se ocitají ve státní péči kvůli bytovým problémům rodiny, stále vysoký. Dle šetření Veřejné ochránčyně práv hrají špatné bytové či materiální podmínky roli v umístění více než 70 % do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, ve 40 % se jednalo o jediný důvod.² Lze předpokládat, že navržená úprava podmínek pro výplatu MOP za účelem podpory s úhradou jistoty umožní zabydlení části rodin, které se aktuálně nachází v bytové nouzi, do standardního bydlení, díky čemuž dojde ke snížení rizika umístění dětí mimo rodinu, což je nejen nevhodné z hlediska rozvoje dítěte, ale i nákladné.

Větší šance na zabydlení díky navržené úpravě může také napomoci částečně snížit vysokou mírou uvěznění a bezdomovectví mladých lidí odcházejících z ústavní péče. Obdobně může navržená úprava napomoci v získání standardního bydlení v případě některých osob se zkušeností s duševním onemocněním, a tímto podpořit proces reformy psychiatrické péče. Dále lze předpokládat určitý pozitivní dopad navržené úpravy na dostupnost standardního bydlení pro osoby po výkonu trestu, což může mít dopad na snížení recidivy, která často souvisí s absencí stabilního bydlení a možností rozvíjet sociální vazby.

Předpokládaný dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty,

Lze předpokládat, že v případě přijetí návrhu může dojít k navýšení počtu vyplacených MOP o maximálně 1 až 2 tisíce ročně, s čímž by byl spojený souhrnný dopad na státní rozpočet (při průměrné výši MOP 20 tisíc Kč) ve výši 20 až 40 milionů korun ročně.

V případě přijetí návrhu lze nicméně odůvodněně předpokládat, že vzniknou úspory na nákladech spojených s bytovou nouzí, mezi které patří např. státní péče o děti či vězeňství, jak bylo popsáno výše.

Potenciální úsporu lze ilustrovat na následujícím příkladu:

Z rodiny přebývající na ubytovně byly dvě děti umístěny do dětského domova kvůli zanedbávání péče ze strany rodičů (které bylo způsobeno jak nízkými rodičovskými kompetencemi rodičů, tak tím, že zajišťování potřeb dětí na ubytovně se sdíleným sociálním zařízením kuchyní a při výskytu sociálně patologických jevů je obtížné). Pobyt dětí v dětském domově stojí veřejné rozpočty 900 tisíc korun ročně. Pokud by se rodičům podařilo z ubytovny po třech letech dostat, o děti neztratili zájem a zlepšili své rodičovské kompetence natolik, že by děti mohly být navráceny do jejich péče, za 3 roky pobytu v dětském domově stát zaplatí 3,6 milionu. Pokud děti zůstanou v dětském domově do své zletilosti, půjde o 10 až 25 milionů (v závislosti na věku dětí při umístění do zařízení).

Oproti tomu, v případě poskytnutí podpory s úhradou jistoty formou MOP a přestěhování rodiny do standardního bydlení a současného poskytování podpory rodiny formou sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi (kdy pracovník dochází do rodiny, s kterou spolupracuje na posílení rodičovských kompetencí) by mohly děti zůstat v péči rodičů. Náklad pro veřejné rozpočty by činil 112 tisíc Kč za poskytování sociálně-aktivizační služby (pokud byla poskytována po dobu 2 let), náklad na poskytnutí MOP přibližně 20 tisíc Kč. Celkové náklady pro veřejné rozpočty by se pohybovaly kolem 130 tisíc Kč. To je téměř o 3,5 milionů Kč méně než v případě tříletého pobytu dětí v dětském domově a o desítky milionů Kč méně než v případě jejich setrvání v zařízení do jejich zletilosti. V případě druhé varianty je přitom nižší riziko, že v další generaci dojde k opakování negativního vzorce spočívajícího v životě na ubytovně, nízkých rodičovských kompetencích a odebrání dětí z rodin, což stojí veřejné rozpočty miliony Kč.

² Viz

https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Ustavni_vychova/2019_0110_Zprava_DET_zarizeni_pro_deti_A4_CS_04_web.pdf

Graf 9: Roční veřejné výdaje na dítě v různých službách pro děti bez postižení (Kč)*

Zdroj: Výzkumná zpráva Investice do dětí, s. 41.

https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/Investice_do_deti_CELA_ZPRAVA_web_ilwLb15.pdf

Zvláštní část

K bodu X1)

Aby mohla být podpora s úhradou jistoty formou MOP poskytována osobám, které jsou v bytové nouzi, je doplněno, že za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi také považovat osoby v bytové nouzi nebo ohrožené bytovou nouzí. Podpora s úhradou jistoty formou MOP tak bude výslovně umožněna osobám, které potřebují podporu v oblasti bydlení, avšak na základě testování příjmů ve zkoumaném období je není možné považovat za osoby v hmotné nouzi. Typickým příkladem jsou oběti domácího násilí, které se kvůli svému zdraví a bezpečí potřebují přestěhovat do jiného bydlení, ale dle příjmu společně posuzovaných osob (včetně příjmu agresora) je nelze považovat za osoby v hmotné nouzi.

K bodu X2 a X3)

Dle platné právní úpravy součet dávek MOP nesmí v rámci kalendářního roku překročit desetinásobek životního minima jednotlivce. Tato úprava je zachována i pro tento případ.

K bodu X4)

Aby nedocházelo k využití MOP poskytnuté za účelem podpory s úhradou jistoty k jiným účelům, je stanoveno, že jako způsob výplaty je vždy využívána přímá úhrada příslušného výdaje nebo nákladu.

K bodu X5)

Mezi údaje rozhodné pro nárok na dávku jsou doplněny údaje o bytové nouzi.

K bodu X6 až X8)

Je stanoveno, aby se v případě skončení nájmu a vrácení kauce tato dávka vracela, a to snížená o částky, které si pronajímatel započel, a případně zvýšená o úroky, pokud z ní plynuly. Bude třeba dokládat důvod započtení spočívající v poškození bytu, aby nedocházelo ke svévolnému snižování vrácené částky. Z důvodu minimalizace administrativní zátěže (jak příjemce, tak úřadu) navrhuje, aby toto dokládání bylo možno provést kromě listinné podoby také e-mailem či jinou elektronickou formou dle správního řádu s fotografiemi poškození nebo doklady o nezaplacení (části) nájmu. To předpokládá doložení stavu bytu i na začátku nájmu.

K bodu X9)

Je doplněno, že posouzení bytové nouze je součástí procesu shromažďování a analyzování údajů o osobách v hmotné nouzi.